

Насоки за прилагане

Стратегия за приобщаване и многообразие в рамките на програма „Еразъм+“ и Европейския корпус за солидарност

Версия 1 – 29/04/2021

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“
Европейска комисия

В-1049 Брюксел

© Европейски съюз, 2021 г.

Повторната употреба е разрешена, при условие че се посочи източникът.

Политиката относно повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39).

Насоки за прилагане
Стратегия за приобщаване и
многообразиe в рамките на
програма „Еразъм+“ и
Европейския корпус за
солидарност

Версия 1 — 29/04/2021

Съдържание

Съдържание.....	4
1. Въведение.....	6
2. Контекст.....	7
а) Рамка и движещи сили на политиката.....	7
б) Социален контекст.....	8
в) Надграждане на опита от предходни програми.....	8
3. Цели на стратегията.....	9
4. Определения.....	10
а) Целеви групи.....	10
б) Пречки пред достъпа и осъществяването на контакт.....	10
i. Увреждания.....	10
ii. Проблеми със здравето.....	11
iii. Пречки, свързани със системите за образование и обучение.....	11
iv. Културни различия.....	11
v. Социални пречки.....	11
vi. Икономически пречки.....	11
vii. Пречки, свързани с дискриминация.....	12
viii. Географски пречки.....	12
в) Разбиране на многообразието.....	12
5. Механизми на програмите в подкрепа на приобщаването и многообразието.....	12
а) Приобщаването и многообразието като приоритети в процеса на оценка.....	12
б) Достъпност и удобство за ползване на програмите.....	13
в) Посещения за подготовка.....	13
г) Интензивно наставничество.....	13
д) Целева финансова подкрепа.....	14
е) По-малки, по-лесни за достъп дейности.....	14
ж) Пътища за постепенно изграждане на капацитета.....	15
з) Формат на проекта и продължителност на мобилността.....	15
и) Европейски дейности на местно равнище.....	15
й) Онлайн обмен.....	15
к) Подкрепа за изучаване на езици.....	15
6. Ролята на организациите в подготовката, изпълнението и проследяването на проектите.....	16
а) Изграждане на мрежи и капацитет за приобщаване и многообразие.....	16
б) Безпристрастен и прозрачен подбор на участниците.....	16
в) Повишаване на осведомеността и мобилна работа.....	17
г) Подготовка и подкрепа на участниците през всички етапи на проекта.....	17
i. Преди проекта.....	18
ii. По време на проекта.....	18
iii. След проекта.....	18
д) Насърчаване и подкрепа за участие на общности.....	18
7. Ролята на националните агенции, ресурсните центрове и Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA).....	18
а) Информация и повишаване на осведомеността.....	19
б) Подход за подкрепа.....	19
в) Стратегическо действие.....	20
г) Служители по въпросите на приобщаването.....	20

д) Обучение и работа в мрежа за организациите, служителите на националните агенции и експертите оценители	20
е) Мониторинг и отчетност.....	21
ж) Полезни взаимодействия с други програми	21
8. Вдъхновение от успешен опит и добри практики	21

1. Въведение

Принципите на равенство и приобщаване са сред основните ценности на Европейския съюз. Същевременно обществата стават все по-многообразни в много отношения. Това води до по-голяма необходимост да се научим да се съобразяваме с многообразието и да създаваме приобщаващи и сплотени общества в Европа. Програмите на ЕС „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“ (по-нататък наричани „програмите“) са ключови програми в подкрепа на тази цел.

Програмите на Европейския съюз (ЕС) следва да предоставят възможности, които да са достъпни за всички. Някои хора обаче не могат да се възползват в еднаква степен от тези възможности, тъй като са възпрепятствани поради различни причини. Приобщаването на хора, чийто достъп е възпрепятстван или които имат по-малко възможности за образование, обучение и младежка работа, е ключова цел на няколко инициативи на политиката. При все че в миналото образователните, младежките и спортните програми на ЕС са били съсредоточени върху приобщаването на тези групи, оценката и изследванията сочат, че е необходимо по-нататъшно разширяване на достъпа и приобщаващите условия.

С цел да се насърчат приобщаването и многообразието в новото поколение програми „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“, в регламентите за тези нови програми е включена отделна глава, посветена на приобщаването, наред с други компоненти, в която се посочва, че Европейската комисия трябва да установи специална рамка за мерки за приобщаване, която да очертава основните области на работа в тази насока през следващите седем години. Успоредно с междуинституционалните преговори във връзка с регламентите за създаването на двете програми и за да се гарантира, че това важно хоризонтално измерение ще бъде включено в новите програми още от самото начало, държавите членки, националните агенции на програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“, Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA), мрежи, неправителствени организации, експерти и крайни бенефициери, включително тези с по-малко възможности, работиха съвместно за постигането на по-приобщаващи „Еразъм+“ и Европейски корпус за солидарност.

Настоящият документ е резултатът от този процес на съвместно създаване; той се основава на опита, натрупан в различните сектори на програмите, и насърчава участниците да черпят вдъхновение и мотивация от него. В него са представени общи определения, които се отнасят за различните сектори, целеви групи и специфични цели, свързани с приобщаването. Той е разработен в тясно сътрудничество с националните агенции за програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“, както и с други външни заинтересовани страни, за да може програмата „Еразъм+“ и Европейския корпус за солидарност да станат достъпни и за хора с по-малко възможности.

Документът обхваща следните аспекти: в раздел 2 е даден контекстът на политиката въз основа на опита от предишни програми в съответните области. Целите на стратегията са подробно описани в раздел 3.

В раздел 4 са представени необходимите определения, а мерките, включени в програмите с цел осигуряване на възможно най-широка достъпност, са описани в раздели 5 и 6. Раздел 7 съдържа насоки за националните агенции, ресурсните центрове и Европейската изпълнителна агенция за образование и култура във връзка с начина на прилагане на стратегията спрямо дейностите, подкрепяни от програмите. Примери за добри практики и как най-добре да се използват съответните инструменти са дадени в раздел 8.

2. Контекст

а) Рамка и движещи сили на политиката

Принципите на равенство и приобщаване са част от основните ценности на ЕС и са залегнали в Договорите за Европейския съюз¹: „Във всички свои дейности Съюзът зачита принципа на равенство между гражданите, които се ползват от еднакво внимание от страна на институциите, органите, службите и агенциите на Съюза“.

Приобщаването на хора, чийто достъп е възпрепятстван или които имат по-малко възможности за образование, обучение и младежка работа, е ключова цел на инициативата на Комисията за европейско пространство за образование², както и на стратегията на ЕС за младежта³ и на целите за европейската младеж⁴. В Европейския стълб на социалните права е посочено, че „всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот“⁵. Тази цел е в съответствие и с Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие⁶ на Организацията на обединените нации, която има за цел, наред с другото, „да осигури приобщаващо и равноправно качествено образование и възможности за обучение през целия живот за всички“.

Европейският съвет⁷ подчертава в това отношение, че „образованието и културата имат решаващо значение за изграждането на приобщаващи и сплотени общества“ и с оглед на това призовава държавите членки, Съвета на министрите и Европейската комисия да постигнат напредък с цел „активизиране на мобилността и обмена, включително чрез значително укрепени, приобщаващи и разширени“ програми.

Спортът също е рамка за личностни и социални умения и умения за учене и насърчаване на толерантността, солидарността, приобщаването, както и на други спортни ценности и ценности на ЕС. Една от целите на новия работен план на ЕС за спорта е да се разшири участието в спортни дейности и укрепваща здравето физическа активност с цел да се насърчат активният и екологосъобразен начин на живот, социалното сближаване и активното гражданско участие.

На този политически фон и като се отчита приносът на заинтересованите страни, принципът, че програмите трябва да бъдат достъпни за всеки⁸ независимо от евентуалните пречки пред хората, е залегнал в основата на всички възможности, които програмите предлагат на лица и организации във и извън ЕС, като целта е никой да не бъде изоставен и обществата да станат по-приобщаващи, по-справедливи, по-екологични и по-пригодени към цифровите технологии.

¹ Член 9 от консолидираната версия.

² Съобщение на Европейската комисия COM(2018) 268 от 22 май 2018 г.

³ Резолюция 14080/18 на Съвета от 15 ноември 2018 г. относно стратегията на ЕС за младежта за периода 2019–2027 г.

⁴ https://europa.eu/youth/strategy/european-youth-goals_bg.

⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_bg.

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals_bg.

⁷ Заключение от заседанието на Европейския съвет на 14–15 декември 2017 г.

⁸ [Препратка към правните основания.]

б) Социален контекст

Обществата стават все по-многообразни в много отношения (култура, способности, социални групи, сексуална принадлежност, политически убеждения, идентичност, образование, обучение, равнище на грамотност и т.н.). Това води до по-голяма необходимост да се научим да се съобразяваме с многообразието и да създаваме приобщаващи и сплотени обществени системи чрез неформални, формални и самостоятелни образователни дейности. Визията на Европа е да се осигури нужната подкрепа за справяне с предизвикателствата, които хората могат да срещнат в този процес.

Съвременните общества и политическите системи разчитат на включването и активното участие на гражданите в демократичния процес и в обществения живот независимо от техния произход или положение⁹. В това отношение участието в програмите може да допринесе за развиване на чувство за споделено гражданство и да насърчи по-активното включване в обществото, както е видно от междинния преглед на програмата „Еразъм+“ за периода 2014—2020 г. и от редица изследователски дейности¹⁰.

в) Надграждане на опита от предходни програми

Над 10 милиона участници са се възползвали от програмите на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта в периода 1987—2020 г. За периода 2014—2017 г. делът на хората с по-малко възможности възлиза средно на 11,5 % от общия брой участници¹¹ във всички сектори на програмата. Между тях обаче има съществени разлики. Например в младежки проекти са участвали до 30 % от младите хора с по-малко възможности, докато всеки трети от спортните проекти е бил насочен към проблеми, свързани със социалното приобщаване.

При все че за „Еразъм+“¹² са отчетени по-добри резултати спрямо предшестващите я програми по отношение на включването на хора с по-малко възможности, в средносрочната оценка на програмата се посочва необходимостта от допълнително разширяване на достъпа и приобщаването¹³.

В предходните програми не се съдържаха общи определения за различните сектори, целеви групи и специфични цели, свързани с приобщаването. Това значително усложни обективното сравняване на данните по сектори и определянето на всеобхватни стратегии на национално и европейско равнище.

На европейско равнище бяха зададени стратегически насоки във връзка с приобщаването и многообразието, а начинът, по който те бяха приложени в национален план, беше различен в различните държави. Понякога обаче бенефициерите отбелязват¹⁴, че има възможност за подобряване на комуникацията и координацията по въпросите на приобщаването между отделните проекти, независимо дали те са били подпомагани чрез действия, управлявани от Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA) в Брюксел или от националните агенции по програмата „Еразъм+“ в различните държави, участващи в програмите.

⁹ Европейска експертна група за образование и обучение — тематичен документ „Приобщаване и гражданство“ (форум, проведен на 24 януари 2019 г.).

¹⁰ Например за младежите: www.researchyouth.eu; за висшето образование: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/IP_19_2548.

¹¹ Източник: Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Оценка в средносрочен план на програмата „Еразъм+“ (2014—2020 г.), [COM(2018) 50], стр. 2.

¹² Тъй като Европейският корпус за солидарност беше учреден като самостоятелна програма през октомври 2018 г., обективна оценка на неговия принос за приобщаването би могла да се направи едва в изданието за периода 2021—2027 г.

¹³ Вж. бележка под линия № 11.

¹⁴ Вж. напр. заключенията от тематичното заседание по групи на EACEA, октомври 2017 г.

Общият стратегически подход към приобщаването и многообразието дава възможност да се надгради придобитият опит във връзка с приобщаването в различните сектори и да се насърчат участниците да черпят вдъхновение и мотивация от него. Именно това е замисълът на настоящата всеобхватна стратегия за програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“ за периода 2020—2027 г. От полза за стратегията може да бъде утвърденото ноу-хау на националните агенции, ресурсните центрове и Изпълнителната агенция.

3. Цели на стратегията

Стратегията има за цел да помогне за създаването на справедливи възможности за достъп до програмите на всички. Това следва да се постигне чрез преодоляване на пречките пред достъпа до такива възможности във и извън Европа, които различните целеви групи (описани по-долу) може да срещнат. Стратегията осигурява благоприятна рамка за проектите в областта на приобщаването и многообразието, подкрепяни чрез програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“.

Освен това нейната цел да се насърчи многообразието от всякакъв вид като ценен източник на познание и да се подготвят заинтересованите страни по програмата, по-специално организаторите и участниците в проектите, да взаимодействат положително с различни хора от различни среди във всички видове проекти.

В крайна сметка това следва да доведе до повече и по-добри проекти, които или се осъществяват с прякото участие на хора с по-малко възможности, или са насочени към проблемите на приобщаването и многообразието. И двата вида проекти, чиято цел е да се насърчат приобщаването и многообразието, следва да доведат до положителни промени за хората с по-малко възможности и за обществото като цяло и в крайна сметка ще допринесат за намаляване на неравенството.

Тези цели на стратегията ще бъдат постигнати чрез:

1. установяване на общо разбиране за хората, които могат да се считат за хора с по-малко възможности, и създаване на съгласувана рамка за включването им в програмите;
2. увеличаване на ангажираността спрямо приобщаването и многообразието от страна на всички участници в действията по програмите и положителен подход към многообразието от всякакъв вид в проектите;
3. подпомагане на организациите бенефициери да създават по-качествени проекти, включващи хора с по-малко възможности (напр. осигуряване на обучение, инструменти, финансиране, наставничество и др.);
4. намаляване на пречките за участие в програмите на хора с по-малко възможности и подпомагане на настоящите или потенциалните кандидати да преодоляват тези пречки, както и създаване на подходящи условия за обучение, работа или доброволчество в отговор на потребностите им от подкрепа;
5. насърчаване на признаването на опита и компетентностите, придобити от хората с по-малко възможности, участващи в програмите, и от хората, работещи с тях;
6. гарантиране, че насочеността към приобщаването и многообразието ще се запази във всички етапи от управлението на програмите и жизнения цикъл на проектите: преди (популяризиране, мобилна работа, подкрепа, оценка и др.), по време (подбор на участници, подготовка, изпълнение, резултати и др.) и след проекта (оценка, разпространение, използване на резултатите от проектите, последващи действия и др.);
7. по-голяма видимост на темите за приобщаването и многообразието и на тяхната роля за висококачественото изпълнение на програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“.

Предназначението на тези цели и мерки е да се допълнят и конкретизират определенията и целите, заложи в нормативната уредба на програмите¹⁵.

4. Определения

а) Целеви групи

Според определението в регламентите за създаване на програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“ „(млади) хора с по-малко възможности“ са „(млади) хора, които срещат трудности, които им пречат да имат ефективен достъп до възможности по програмата поради причини от икономическо, социално, културно, географско или здравословно естество или свързани с мигрантския им произход, или увреждания и образователни затруднения, или поради всякакви други причини, включително такива, които могат да доведат до дискриминация съгласно член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз“¹⁶.

Следователно основните целеви групи на стратегията са хората с по-малко възможности в живота, което ги поставя в неравностойно положение спрямо останалите по отношение на участието в програмите и/или в системите за образование и обучение. Те могат да се окажат в неравностойно положение поради наличието на един или повече от факторите за изключване, изброени по-долу.

Тези фактори могат да затруднят достъпа до възможностите, предлагани от програмите, особено по отношение на определени структури и практики за осведомяване, комуникация и разработване на проектите, и по този начин да се превърнат в пречки. В зависимост от обстоятелствата и преценката на компетентните служители и като се вземат предвид обратната връзка и приносът на участника (участниците), се преценява дали даден проект или участник трябва да получи допълнителна подкрепа по линия на приобщаването и многообразието.

б) Пречки пред достъпа и осъществяването на контакт

Придобитият вече опит помага да се открият основните пречки, които могат да възпрепятстват активното участие в програмите на хора с по-малко възможности. Даденият по-долу списък с потенциални пречки от този род не е изчерпателен и е предназначен само за ориентир при предприемането на действия с оглед на увеличаването на достъпността и достигането до хора с по-малко възможности. Тези пречки могат да възпрепятстват участието им както като самостоятелен фактор, така и в съчетание помежду си.

і. Увреждания

Тук попадат лица с физическа, психическа, интелектуална или сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с обкръжаващата ги среда би могла да възпрепятства тяхното пълноценно и ефективно участие в обществото равноправно с останалите¹⁷.

¹⁵ Показателите за отчитане на напредъка по програмите за постигането на общите и специфичните цели са определени в приложенията към съответните регламенти.

¹⁶ Въпреки че тези текстове са резултат от политическото споразумение между законодателите, към момента на изготвяне на настоящия документ двата регламента са в процес на приемане чрез съвместно решение, което означава, че текстовете от двата регламента, на които е направено позоваване, следва да се считат за неокончателни до официалното влизане в сила на регламентите.

¹⁷ Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

ii. Проблеми със здравето

Пречките могат да възникнат в резултат на здравословни проблеми, включително тежки заболявания, хронични болести или всяко друго състояние, свързано с физическото или психичното здраве, което възпрепятства участието в програмите.

iii. Пречки, свързани със системите за образование и обучение

Хората, които по различни причини трудно се справят в системите за образование и обучение, както и преждевременно напускащите образованието и обучението си, хората, незаети с работа, учене или обучение (NEET), и нискоквалифицираните възрастни могат да срещнат пречки. Въпреки че и други фактори могат да оказват влияние, тези образователни затруднения, които могат да бъдат свързани и с лични обстоятелства, произтичат най-вече от образователна система, която създава структурни ограничения и/или в която не се отчитат напълно специфичните потребности на всеки отделен човек. Хората може също така да срещат пречки пред участието, когато структурата на учебните програми затруднява мобилността с цел образование или обучение в чужбина по време на следването им.

iv. Културни различия

Културните различия могат да бъдат възприемани като пречки от хора от различни среди, но те могат да засегнат особено сериозно хората с по-малко възможности. Подобни различия могат да представляват значителна пречка пред ученето като цяло, още повече за мигрантите или бежанците — и особено за новопристигналите мигранти, за хората, принадлежащи към национално или етническо малцинство, за хората, използващи жестомимичен език, за хората, които изпитват трудности, свързани с езиковото им адаптиране или културното им интегриране, и т.н. Съприкосновението с чужд език и различна култура при участието в каквито и да било дейности по програмите могат да обезкуражат хората и донякъде да ограничат ползите от тяхното участие. Подобни културни различия могат дори да попречат на потенциалните участници да кандидатстват за подкрепа чрез програмите и по този начин да бъдат сами по себе си пречка пред достъпа.

v. Социални пречки

Трудностите, свързани със социалното приспособяване, като ограничени социални компетентности, антисоциално или високорисково поведение, (предишни) закононарушения, (предишна) злоупотреба с наркотици или с алкохол или социална маргинализация, могат да представляват пречка.

Други социални пречки могат да възникнат вследствие на семейни обстоятелства, например поради това че участникът е първият в семейството, получил достъп до висше образование, родител (особено самотен родител), лице, което полага грижи за другите, лице, издържащо семейството, сирак или лице, което е живяло или живее в институция.

vi. Икономически пречки

Икономически неравностойното положение, свързано например с нисък стандарт на живот, ниски доходи, учещи, които трябва да работят, за да се издържат, зависимост от системата за социално подпомагане, дългосрочна безработица, несигурно положение или бедност, липса на жилище, задлъжнялост или финансови проблеми и т.н., може да представлява пречка.

Други трудности могат да възникнат в резултат на ограничената прехвърляемост на услуги (по-специално в подкрепа на хора с по-малко възможности), които трябва да бъдат „мобилни“ заедно с участниците, когато те пътуват до отдалечено място или още повече в чужбина.

vii. Пречки, свързани с дискриминация

Такива пречки могат да възникнат в резултат на дискриминация, свързана с пол (полова идентичност, изразяване на половата принадлежност и т.н.), възраст, етническа принадлежност, религия, убеждения, сексуална ориентация, увреждане или с комбинирани фактори (комбинация на една или няколко от посочените пречки, свързани с дискриминация).

viii. Географски пречки

Животът в отдалечени или селски райони, на малки острови или в периферни/най-отдалечени райони, в градски предградия, в райони със слабо развити услуги (ограничен обществен транспорт, неразвита инфраструктура) или в по-слабо развити райони в трети държави и т.н. може да представлява пречка.

в) Разбиране на многообразието

Многообразието в контекста на настоящата стратегия се отнася до различия от всякакъв вид. Някои видове многообразие са по-очевидни от други, като етническа принадлежност, вероизповедание, култура и език. Многообразието обаче включва не само тези аспекти. То се отнася до различни способности (увреждания), степен на образование, социален произход, икономически обстоятелства, здравен статус или мястото на произход — както е описано в определението на понятието „млади хора с по-малко възможности“.

Целта на този документ е да се приветства и почете многообразието, така че различията да се превърнат в положителен източник на познание, а не в причина за враждебност и предразсъдъци. Участниците и организациите, включени в програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“, следва да притежават необходимите компетентности, за да работят в многообразна среда и да използват пълния потенциал на многообразието за обогатяване на програмата. Това ще насърчи положителните взаимодействия между хората от всички слоеве на обществото и в крайна сметка ще подобри положението на хората с по-малко възможности.

5. Механизми на програмите в подкрепа на приобщаването и многообразието

Форматите за осъществяване на дейностите предполагат активно взаимодействие, лично и онлайн, между хора от различни среди (по отношение на култура, способности, възгледи и т.н.). Програмите предлагат методологията, структурите и мрежите, чрез които да се насърчат и да се даде възможност за положителни лични срещи по време на тези дейности. Придобитите компетентности помагат на хората да се ориентират в многообразието при завръщането си и допринасят за социалното сближаване. По време на всички дейности следва да се насърчава диалогът между незасегнатите от маргинализация хора и тези с по-малко възможности, за да може също така последните да не се чувстват заклеймени поради своя произход.

Програмите включват по-специално следните елементи и механизми за подкрепа и стимулиране на приобщаването и многообразието.

а) Приобщаването и многообразието като приоритети в процеса на оценка

И в двете програми приобщаването и многообразието са част от критериите за подбор на заявления за финансиране и разпределяне на финансова подкрепа.

Качествените проекти, при които се обръща голямо внимание на приобщаването и многообразието и които включват участници с по-малко възможности, организации, неучаствали досега, или организации на местни активисти, следва да имат приоритет в процеса на отпускане на безвъзмездни средства.

Също така активното прилагане на принципите на приобщаване и многообразие представлява част от първоначалната оценка на заявленията за акредитация на дейностите, свързани с мобилността, както и част от критериите за непрекъсната оценка на акредитираните бенефициери. За по-добро определяне на потенциала, проследяване и предоставяне на насоки на проектите, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието, на оценителите се предоставят специални указания и възможности за специализирано обучение.

б) Достъпност и удобство за ползване на програмите

И при двете програми е налице стремеж към следване на ориентиран към потребителите подход, така че програмните насоки, механизмите за кандидатстване и отчетност, документите и формулярите да бъдат по-ясни, кратки и разбираеми. Това включва, където е възможно, използването на различни езици и формати, както и осигуряването на удобна за ползване и достъпна цифрова среда за обучение. Онлайн платформите (напр. eTwinning, порталът за училищно образование, Европейският младежки портал, EPALЕ и мобилното приложение Erasmus+) са проектирани така, че да осигуряват равни възможности за достъп, да улесняват участието на всички, но най-вече на участниците с по-малко възможности, напр. хората с увредено зрение или с ниски цифрови умения.

в) Посещения за подготовка

Като компонент от финансираните проекти и по-специално, когато участници с по-малко възможности са включени в дейности, свързани с мобилност, за целите на планирането организаторите на проекти могат да посещават организациите, които са домакин на дейността в различна държава, заедно със съответните участници, ако е необходимо. При определени дейности тези посещения могат да се извършват и от отделния участник самостоятелно или придружаван от член на семейството или от друго лице. Целта на тези посещения е да се гарантира високо качество на дейностите чрез облекчаване и подготовка на административните условия, изграждане на доверие и разбирателство и установяване на стабилни партньорства между участващите организации. Посещението за подготовка може да спомогне и за осигуряването на персонализирана подкрепа и оценка на индивидуалните нужди на участника (съвместно с организатора на проекта, ако е нужно), както и на необходимите подготвителни дейности, които трябва да се предприемат от страна на участващите организации.

г) Интензивно наставничество

„Интензивно наставничество“ е концепция, с която се описва интензивен процес на предоставяне на напътствия, който може да се прилага за определени действия на програмата в подкрепа на участници с по-малко възможности, ако те не могат да осъществят дадена дейност самостоятелно или с обичайната подкрепа чрез наставничество или обучение. Интензивното наставничество включва по-тесен контакт, по-чести срещи и определяне на повече време за изпълнение на задачите. Това гарантира предоставяне на последователна подкрепа за участниците по време на дейностите по проекта, както и извън работното време. Интензивното наставничество дава възможност на участниците да придобият възможно най-голяма самостоятелност и така допринася за успешното изпълнение на проекта.

д) Целева финансова подкрепа

Програмите предлагат механизми за финансова подкрепа¹⁸, които да улеснят и насърчат приобщаването и многообразието в проектите:

- допълнително финансиране, предназначено за покриване на разходите за всякакви специфични нужди на участниците, разполагащи с по-малко възможности, за да могат те да участват на равни начала с останалите, включително например интензивно наставничество, или разходите, свързани с адаптирано пътуване и настаняване, лична помощ или специфична междукултурна или езикова подготовка;
- допълнителна финансова подкрепа за организации, които ръководят проекти, активно насърчаващи приобщаването и многообразието — по-специално, за да достигнат до труднодостъпни групи, за допълнителното натоварване, което може да възникне, и за персонала, който ще подкрепя цялостното участие в проекта на хората с по-малко възможности;
- гъвкави и лесноразбираеми финансови механизми с цел по-добро адаптиране към нуждите на различните целеви групи на национално равнище и включване на евентуални полезни взаимодействия с други национални/европейски фондове; включително възможност за предварително или текущо финансиране на разходите, свързани с индивидуалните потребности, за да се снесе финансовата тежест от участника (участниците) с по-малко възможности, както и от кандидатстващата организация, или за насърчаване на преносимостта на националната подкрепа при участие в дейности, изискващи мобилност в чужбина;
- финансиране, специално предназначено за подпомагане на по-малки организации с малък или никакъв предходен опит в подаването на заявления по програмите, в това число опростена и по-гъвкава процедура за финансиране.

Допълнителните възможности за финансова подкрепа следва да бъдат обяснени ясно и да се предоставят по прозрачен начин на потенциалните бенефициери.

е) По-малки, по-лесни за достъп дейности

Благодарение на моделите, в които се описват правилата на проектиране и финансиране, някои раздели на програмите са особено подходящи за организации с по-малък административен капацитет (както е понякога при организациите, подкрепящи хора с по-малко възможности) или за нови участници в програмата. Тези дейности се характеризират с по-малки и по-гъвкави суми на безвъзмездните средства, по-опростени административни изисквания и отчетност, както и по-кратка продължителност на проекта. В същото време тези дейности са замислени като стъпало към други възможности за финансиране, което води към растеж и развитие на капацитета в рамките на различните дейности, предлагани от програмите.

¹⁸ Освен тук посочената допълнителна подкрепа, би било уместно по програмите да се предоставят редовни безвъзмездни средства на възможно най-ранен етап преди започването на проектите (така че да не се налага участниците да предплащат предварително).

ж) Пътища за постепенно изграждане на капацитета

Различните формати на проекти по програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“ предлагат варианти за трансгранично участие според потребностите и способностите на хората (особено тези с по-малко възможности) на различни етапи от живота им, което им позволява да изградят капацитета си стъпка по стъпка. Организациите се насърчават да използват програмите като инструмент за личностно и образователно развитие на участниците.

з) Формат на проекта и продължителност на мобилността

Краткосрочната мобилност в малък мащаб може да бъде първа стъпка за лицата с по-малко възможности, които поради своето положение не могат или не се чувстват подготвени да участват в мобилност със стандартна продължителност. Първият опит може да помогне на тези групи да се решат като втора стъпка да участват в дългосрочни и по-мащабни проекти. Освен това груповите проекти могат да бъдат последвани от индивидуални дейности, а кратката физическа мобилност може да се комбинира с онлайн събития чрез участие във виртуална мобилност и смесени интензивни програми.

и) Европейски дейности на местно равнище

Някои дейности предоставят възможности за обучение на местно равнище, винаги съчетани със силно европейско измерение — чрез включване на международни участници, чрез темата на проекта или и двете. Тези видове дейности могат да послужат като първи опит в програмите за тези участници, които не се чувстват уверени да се включат за първи път в дейности в чужбина. За участниците с по-малко възможности тези европейски проекти в по-позната среда могат да послужат като мост към други трансгранични събития.

й) Онлайн обмен

Програмата предлага също межкултурен онлайн обмен като допълнителен и спомагателен вариант за участниците с по-малко възможности. Проекти като виртуални борси свързват хора от различни географски региони в проекти по определена тема. Тези онлайн обмени могат да бъдат и мост към физическа трансгранична мобилност на по-късен етап и по-скоро следва да я допълват, отколкото да я заменят. Виртуалните класни стаи и виртуалните учебни пространства се използват за дистанционно обучение, а също и за оказване на по-голяма подкрепа при обучението на студенти, участващи в мобилност.

к) Подкрепа за изучаване на езици

Като се има предвид, че езиковата компетентност редовно се споменава като пречка за участие в програмите, тук се включват възможности за изучаване на езици в подкрепа на свързаните с мобилността дейности. Тази подкрепа се предоставя или чрез езиковата помощ онлайн към „Еразъм+“, или чрез други финансови стимули за лингвистична подкрепа, когато езиковата помощ онлайн не е налична или когато подкрепата е за дейности, изискващи специфично езиково обучение. Тя се предлага под други форми, например чрез използване на жестомимичен език, когато обучението онлайн не е подходящо средство за достигане до целевите групи.

6. Ролята на организациите в подготовката, изпълнението и проследяването на проектите

Темата за приобщаването и многообразието следва да бъде включена в проектите на кандидатстващите организации. Организациите имат ключова роля за реализиране на приобщаването, особено по отношение на организационното развитие (придобиване и изграждане на по-голям капацитет при работа с проекти за приобщаване и неговото разпространение в цялата организация), както и при осъществяването на контакт и взаимодействие с участниците преди, по време и след проекта. Следните насоки подпомагат планирането и изпълнението на тези дейности и проекти.

а) Изграждане на мрежи и капацитет за приобщаване и многообразие

Организациите се приканват да работят по темата за приобщаването и многообразието в съответствие със своите нужди и тези на своята общност. Служителите, които се занимават конкретно с проблемите на приобщаването и многообразието и с участници с по-малко възможности в дадени организации, може да се възползват от съвместната работа със свои колеги от други организации в подкрепа на хората с по-малко възможности. Те са в подходяща позиция да организират проекти по програмите, съсредоточени върху приобщаването и многообразието. Форматите на програмите и структурите за подкрепа им дават добра възможност да развият собствен подход към приобщаването и многообразието в своята организация. Организациите трябва да изградят компетентности чрез непрекъснато обучение, оценка и развитие на капацитета си за подобряване на социалното приобщаване и насърчаване на многообразието. Могат да бъдат организирани различни форми на подкрепа с цел увеличаване на капацитета им в тази област, като например обучителни сесии, взаимно обучение и обмяна на опит чрез наблюдение на работата на колеги.

Що се отнася до проектите за мобилност, организациите следва да се стремят към реципрочност по отношение на приемането на участници с по-малко възможности и да планират проектите в своите партньорства съобразно с това. Това ще даде възможност да се повишат доверието и експертният опит в партньорството. Организациите, които изпълняват проекти за мобилност, следва да насърчават сътрудничеството в рамките на организацията между служителите с опит в областта на приобщаването и многообразието.

Организациите също така следва да използват предлаганите възможности за обучение в програмите. Чрез сътрудничество или дейности в мрежа, управлявани от националните агенции, ресурсните центрове или други опитни организации, или чрез възможности, предлагани от онлайн платформи като EPALe, портала за училищно образование или eTwinning, те могат да повишат капацитета си за управление на висококачествени проекти, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието, и да създадат мрежа от доверени партньори. Тези дейности трябва да бъдат организирани така, че да бъдат достъпни за всички, включително и от логистична гледна точка.

б) Безпристрастен и прозрачен подбор на участниците

При процедурите за подбор на организациите следва да се вземат предвид равнопоставеността и приобщаването и да се оценяват цялостно качествата и мотивацията на кандидатите. Важно е да се положат усилия за осигуряване на справедлив достъп до възможностите и предоставяне на персонализирана подкрепа на участниците спрямо техните нужди. За да се осигури по-голямо участие, организациите се насърчават да включват възможности като елемент от предлаганото обучение (каквито например са „прозорците за мобилност“ в областта

на висшето образование), както и да обмислят различни формати за мобилност, за да достигнат до своите целеви групи и да улеснят участието им (напр. смесена и краткосрочна мобилност). Организациите се насърчават да се възползват от различните формати за проекти в програмите в зависимост от потребностите на целевата група.

в) Повишаване на осведомеността и мобилна работа

Мобилната работа е от първостепенно значение за програмите, за да се гарантира, че всички възможности са известни и достигат до целевите групи, които се сблъскват с трудности при достъпа до програмите.

Организациите следва да повишават осведомеността относно различните възможности и механизми за подкрепа. Хората с по-малко възможности следва да бъдат достигнати в собствената им среда и чрез адаптиране на подхода към техните специфични потребности от информация. Важен фактор за успех при предоставянето на информация на недостатъчно представените групи е сътрудничеството със заинтересованите страни, които работят с тези целеви групи на местно/регионално равнище.

Конкретните подходи и мерки за достигане до хора с по-малко възможности включват:

- i. лични срещи или събития с конкретни целеви групи с по-малко възможности (т.е. специални информационни дни за тях);
- ii. сътрудничество с организации и физически лица, които работят в области, свързани с приобщаването на хора с по-малко възможности, като посредници при достигането на определени целеви групи, ако е необходимо;
- iii. целеви рекламни материали и публикации на съответните езици, включително на жестомимичен език, както и в подходящи формати като големи букви, лесен за четене шрифт и брайлова азбука, с информация за евентуалните ползи от допълнително финансиране в подкрепа на хората с по-малко възможности;
- iv. ясен и разбираем език за информация и комуникация; да се избягват абстрактният език и ненужната сложност, да се ползва визуално онагледяване, доколкото е възможно;
- v. препоръки, „посланици“ и модели за подражание: бивши участници с по-малко възможности и мрежи от възпитаници и организации, като Алиансът на настоящите и бивши студенти по програма „Еразъм“ (ESAA), посланиците на „Еразъм“ или Евромладежи и др., могат да помогнат за популяризирането на програмите сред хората с по-малко възможности, като споделят собствения си опит с приятели, колеги от университета или службата, журналисти или училища.

г) Подготовка и подкрепа на участниците през всички етапи на проекта

Организациите следва да подготвят добре участниците за своя проект и да ги подкрепят преди, по време на и след процеса. По време на всички фази от проекта следва, доколкото е възможно, активно да се проучват, оценяват и вземат под внимание потребностите и приносът на участниците, особено когато става въпрос за вида дейности, които са по-подходящи за тях, и за начина на изпълнението им.

i. Преди проекта

Организациите се насърчават да опростят във възможно най-голяма степен вътрешните си процедури за участие в техни проекти. Организациите следва да подкрепят включването на потенциални участници в програмите: да им помагат с административната работа (регистрация, документи, доклади и др.). Участниците следва да получат подкрепа за личностно развитие, езикова помощ, подготовка по отношение на културните аспекти и да разберат какво се очаква от тях и кого да търсят за образователна, административна и лична помощ по време на дейностите.

ii. По време на проекта

Дейностите следва да бъдат съобразени с нуждите на участниците с по-малко възможности, например приобщаващи методики на обучение или подкрепа от придружаващи ги лица по време на мобилността. Организациите следва да предоставят набор от помощни дейности, за да улеснят социалното приобщаване и положителното съприкосновение с многообразие от различно естество. В организацията следва да има служител или партньор, с когото да могат да обменят опит, да посрещат или преодоляват заедно всякакъв вид затруднения.

Като се има предвид голямото въздействие, което програмите могат да окажат върху хората с по-малко възможности, специално внимание следва да се обърне на анализирането на учебния процес и резултатите от него по време на проекта, както и на документирането на развитите компетентности след или към края на проекта.

iii. След проекта

Организациите следва да оценят как е протекъл проектът и как е повлиял на участниците, както и да подкрепят признаването на придобитото обучение. Те се поощряват да включват завърналите се участници в местни дейности (информационни, помощни), за да се извлече максимална полза от опита и да се насърчат бъдещи участници.

д) Насърчаване и подкрепа за участие на общности

Освен ползи за преките участници, програмите имат и друго положително въздействие върху социалното приобщаване и работата с многообразието. Дейностите, свързани с приобщаването, следва да бъдат тясно свързани с нуждите на общността. В този смисъл по време на проекта участниците следва да бъдат насърчавани да се включват в местни общности и граждански инициативи и да получават признание за това по различни начини. Може също така да се включват бивши участници и местни лица, които нямат възможност да се присъединят към физическата мобилност (все още), за да се постигне по-голямо въздействие на международната дейност на местно равнище. Когато е възможно, организациите следва официално да признават доброволния труд на участниците чрез съществуващите инструменти.

7. Ролята на националните агенции, ресурсните центрове и Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (ЕАСЕА)

Националните агенции играят основна роля за подкрепата на проектите, така че те да бъдат възможно най-приобщаващи и многообразни. За да прилагат програмите последователно и ефективно, националните агенции трябва да следват някои общи насоки с необходимата гъвкавост, за да се адаптират към своя вътрешен контекст.

Ресурсните центрове, които подкрепят изпълнението на програмите, също са ключови участници в популяризирането и внедряването на настоящата стратегия, по-специално с оглед на събирането на знания и разработването и провеждането на дейности за изграждане на капацитет на персонала на националната агенция и на бенефициерите на програмите.

Изпълнителната агенция на Комисията за образование и култура (ЕАСЕА) също играе не по-малко важна роля за програмните направления с централизирано управление. В държавите партньори делегациите на ЕС и — където има такива — националните бюра на програмата „Еразъм+“ (НБЕ) също са от ключово значение за това програмата да достигне по-близо до целевите групи, към които е насочена настоящата стратегия.

Националните агенции, ресурсните центрове и ЕАСЕА следва да повишат осведомеността относно различни варианти и механизми за подкрепа на проекти, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието. До хората с по-малко възможности следва да се достигне в собствената им среда чрез организациите, които работят с тях, и чрез адаптиране на подхода към техните специфични потребности от информация.

Освен това всички структури, които изпълняват програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“, се призовават да помислят за достъпността, приобщаването и многообразието в собствените си звена и дейности. Това предполага да обръщат внимание на наличието на достъпни места за събития, да осигуряват жестомимичен превод и/или субтитри по време на събития, да имат достъпни уебсайтове и материали, да вземат предвид многообразието в процеса на подбор, както и в кръга си от експерти и оценители.

При изпълнението на настоящата стратегия и повишаването на осведомеността за нея всички участващи лица се ангажират да поддържат редовни контакти и да се консултират с организации и експерти, които работят в съответните области.

а) Информация и повишаване на осведомеността

Националните агенции играят важна роля за осъществяването на контакти и за мобилната работа в съответната държава. Те следва да адаптират информационната си стратегия спрямо конкретните целеви групи в зависимост от националния контекст. Те се насърчават да обявяват публично своите национални планове за действие в областта на приобщаването и многообразието и да спазват най-високите стандарти за прозрачност при възлагане на проекти, свързани с приобщаването и многообразието.

Освен това националните агенции трябва да изготвят подходящи и достъпни информационни материали, да използват различни форми на мобилна работа и канали за информация, като активно намират и се свързват с организации, които работят в областта на приобщаването и многообразието. Те следва да изготвят и предоставят информационните материали на достъпни езици (включително жестомимичен език) и в подходящи формати, да събират и използват примери за добри практики и да предлагат възможности за работа в мрежа на заинтересованите страни.

б) Подход за подкрепа

Националните агенции трябва да предоставят на организаторите на проекти за приобщаване и многообразие систематична и безпристрастна подкрепа, съобразена с техните нужди, на всички етапи от проектния цикъл. Това е особено важно за новите участници в програмите и за кандидатите, включващи хора с по-малко възможности, за да се премахнат пречките пред пълноценното им участие.

Националните агенции могат самостоятелно да осъществяват този подход за подкрепа или да използват системи на мултипликатори, обучители, посещения на проекти, консултации по телефон или посредством социални мрежи, електронна поща и т.н.

Тяхна задача е също да определят равнището на допълнителна подкрепа в зависимост от съответния местен контекст и в съответствие с прозрачен набор от критерии. Националните агенции трябва да отделят достатъчно човешки и финансови ресурси с цел ефективно и системно прилагане на този подход.

в) Стратегическо действие

Националните агенции трябва да разработят национален план за действие в областта на приобщаването и многообразието във връзка с програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“ въз основа на местната действителност в държавата, но винаги в съответствие със стратегията на европейско равнище. Националните агенции могат да се съсредоточат върху стратегически приоритети (напр. подкрепа за групи, изправени пред един или повече фактори за изключване), но нямат право да изключват някоя от другите целеви групи при кандидатстване.

В работните програми на агенциите трябва да се изброят действията, които имат принос към националния им план за действие и към стратегията на европейско равнище.

Агенциите трябва да обявяват публично своите национални планове за действие в областта на приобщаването и многообразието и да спазват най-високите стандарти за прозрачност при възлагането на проекти за насърчаване на приобщаването и многообразието.

г) Служители по въпросите на приобщаването

Всяка национална агенция трябва да назначи поне един служител, който да координира действията на агенцията по въпросите на приобщаването и многообразието. Това е лицето, което осъществява контакт с други национални агенции, с Комисията и с ресурсните центрове по тези теми.

Освен това всички служители на националните агенции трябва да познават своята национална стратегия и стратегията на ЕС и да ги прилагат във всички действия по програмите.

В тази връзка служителите по въпросите на приобщаването следва да помагат за интегриране на идеите за приобщаване и многообразие в своята национална агенция и да споделят своя опит и знания по тези теми с колегите си. Те следва да прокарат тази линия и в проектите и да помогнат за определянето на целевите групи, до които може да не се достигне успешно чрез настоящата стратегия.

д) Обучение и работа в мрежа за организациите, служителите на националните агенции и експертите оценители

Националните агенции и ресурсните центрове трябва да организират обучения, работа в мрежа и представяния за организации, които извършват дейност в области, свързани с приобщаването и многообразието, както на национално, така и на наднационално равнище. Диалогът между организаторите на проекти, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието, и представителите на програмите е от полза за всички участващи.

Освен другите национални инструменти важно средство за изграждане на капацитет и създаване на мрежи е координираното използване на дейностите за обучение и сътрудничество (ТСА) към „Еразъм+“ и дейностите в мрежа (NET) към „Европейски корпус за солидарност“.

Същевременно за служителите на националните агенции и за експертите, оценяващи проектите, е необходимо специализирано обучение от професионалисти в съответните области с цел изграждане на капацитет в мрежата на националните агенции за по-добра оценка и управление на проектите, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието. Следва да се обърне специално внимание на оползотворяването на потенциала на проектите, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието, както и на надграждането на успешните проекти.

Националните агенции се приканват да включат в своя кръг от оценители и в комисиите за оценка хора с по-малко възможности, за да им дадат възможност да надградят и да споделят своя опит с други оценители, да се повиши осведомеността и да се осигури по-добра оценка на проектите. За по-добро определяне на потенциала, проследяване и предоставяне на насоки на проектите, насочени към насърчаване на приобщаването и многообразието, на служителите на националните агенции и на експертите оценители се предоставят специални указания и възможности за специализирано обучение.

е) Мониторинг и отчетност

Националните агенции трябва да предоставят на Комисията при поискване и в необходимия формат информация относно редица показатели за проследяване на напредъка, постигнат при изпълнението на стратегията.

Агенциите трябва да гарантират, че данните, съхранявани на компютри на национално равнище, са максимално надеждни. Също така те трябва да се уверят във високото качество на проектите, обявявани за най-добри практики в областта на приобщаването и многообразието.

ж) Полезни взаимодействия с други програми

Националните агенции трябва да помагат на бенефициерите да намерят най-подходящото действие (формат на проекта) за техния проект по приобщаване и многообразие в рамките на програмите или да потърсят други/допълнителни възможности за финансиране. Като пример могат да се посочат други програми — Европейски социален фонд плюс, „Хоризонт Европа“, „Цифрова Европа“, „Творческа Европа“ или схемите за финансиране на Европейското икономическо пространство.

Агенциите трябва да популяризират сред бенефициерите различните формати на проекти в рамките на програмите, така че те да могат чрез различните варианти да насочват хората с по-малко възможности, с които работят.

Добрите практики по отношение на полезните взаимодействия с други програми следва да бъдат документирани и разпространявани, за да се използват многократно и да се разгърне пълният им потенциал.

8. Вдъхновение от успешен опит и добри практики

Европейската комисия набелязва редица примери и добри практики от предишни програми, които се споделят чрез онлайн платформи. Достъп до практики, материали и документация по темата за приобщаването се предоставя от следните ресурси:

- Платформа **„Резултати от проекти по „Еразъм+“** — достъп до всички финансирани проекти по програма „Еразъм+“ с възможност за търсене по тема, година, държава и др., като могат да се намират и проекти с добри практики във връзка с приобщаването и резултатите от тях;

- **Ресурсен център за приобщаване и многообразие SALTO** — обучения, публикации или ресурси за международни младежки дейности за участници с по-малко възможности;
- **Стратегическо партньорство за приобщаване** — обединение от национални агенции, разработили стратегически подход в областта на младежта за достигане и включване на целеви групи в различните държави;
- **EPALE** — отворена общност за обучение на възрастни в цяла Европа с тематичен раздел за подкрепа на учащите (при наличие на пречки, увреждания, необходимост от социално приобщаване);
- **Портал за училищно образование** — европейската онлайн платформа за училищно образование, която включва инструментариум за насърчаване на приобщаващото образование;
- **База данни с резултати от проектите по програма „Европейски корпус за солидарност“** — осигурява достъп до всички проекти, финансирани по тази програма;
- **Eurodesk** — европейска мрежа от доставчици на информация за различни видове образователна мобилност за млади хора и за тези, които работят с тях. Eurodesk има „търсачка на възможности“ и захранва с информация **Европейския младежки портал**.

Освен това структурите, които осъществяват програмите, и организациите, които получават финансиране, следва активно да представят вдъхновяващи примери и добри практики за приобщаване и многообразие в проектите по програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“. Тези дейности за разпространение могат да се извършват по различни канали, например в онлайн форма, посредством печатни материали, чрез предаване на информация лице в лице или с помощта на бивши участници, действащи като посланици и мултипликатори.

